

תח שאלות ותשובות סימן קלה – קלו אבקת רוכל

משום דלא תנעול. תמצא אותו כתוב בקונטרס דברי המפרשים קשי ההבנה סי' ד' (ו)סימן ל"ז.

על ענין הרמב"ם בפרק ג' מהלכות עדות שמן התורה אין חותכים שום דין ע"פ עדות שבשטר אלא שחכמים תקינו בדיני ממונות

סימן קלה

ומטעם זה כתב הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהל' מלוה [הל' א-ב] אין נפרעים מן היורשים אלא א"כ היו גדולים, אבל יורשים קטנים אין נפרעים מהם שטר חוב אפי' היה בו כל תנאי בעולם לא יפרע בו המלוה כלום עד שיגדלו היתומים, שמא יש להם ראייה ששוכרים בו את השטר עכ"ל. וכך הם דברי כל הנביאים פה אחד, שהרי הראב"ד שדרכו להשיג עליו הודה לדבריו. וגם סמ"ג [עשין צד] והרא"ש בתשובה [כלל פה סי' ח] וטור חושן המשפט [סי' ק'] ורבינו ירוחם [נתיב כו ח"ג] כלם כתבו כדבריו. וגם על מה שהאריכו להוכיח דלא שייכא הכא טענת צררי, אין דבריהם נכונים, אלא שאיני רוצה להאריך, כיון דדינם בטל מעיקרו אפי' לא היה כאן חששת צררי, מטעם שובר. ולכן איני רואה שיוכלו יתמי מלוה לגבות מיתמי לזה עד שיגדלו יתמי לזה.

נאם הצעיר יוסף קארו

ז שאלה, יתמי מלוה שבאו לגבות שטר חוב מיתמי לזה במקום דליכא למיחש לצררי.

תשובה, ראיתי דברי החכמים השלמים יצ"ו המסכימים לדעת אחת לזכות את יתמי המלוה*, ולא ירדתי לסוף דעתם, כי דבריהם סוברים להוכיח דנדון זה ליכא למיחש לצררי, ומכח זה זיכה את יורשי המלוה, ואילו לא היה טעם אחר לאין נזקקין ליתומים עד שיגדלו אלא חששת צררי ניחא, אבל מאחר דרבא אמר דטעמא משום שובר, כדאיתא בפרק שום היתומים [ערכין כב, א] וכתבוהו הרי"ף [כתובות נח, א] והרא"ש [שם פ"א סי' כד] בפרק אלמנה ניוזנת, ודאי הכי נקטינן. והכא נמי כבר אפשר שכתב המלוה ללוה שובר שמבטל ופוסל כל שטר חוב וכל עדים שיש לו משום חוב עליו, והיתומים שהם קטנים אינם יודעים לחפש ולידע שובר זה היכן הוא.

סימן קלו

שאלה למהר"ר יצחק אשכנזי המקובל האלהי זצוק"ל*

סחורה והוליקה בים ברשות ראובן, ויהי בדרך מת שמעון והמלווה אל הים, וראובן לא נמצא

ח שאלה, ילמדנו רבינו שמעון לקח מראובן מנה בתורת עיסקא וקנה בהם

ובספר טוב מצרים ערך מהר"ר יצחק לוריא אשכנזי (דפוס"ח עמ' ק"כ), דחה דבריו דלא יתכן וכו', ואין פלא אם רבינו האר"י לא היה בקי בחומ"מ, כי לא נדפס בזמנו בית יוסף וכו' ע"ש. וברב פעלים ח"ד בסוד ישרים סי' ב', חזר הגרי"ח ודחה דבריו, וכתב שלא יתכן שלא היה האר"י בקי בחומ"מ וכו' אחר שתלמידו מעיד עליו שהיה מעיין וכו' ומקטנותו

א. עיין מהריב"ל ח"ג סי' ל"ה ומבי"ט ח"ג סי' רי"ד ומהרשד"ם אה"ע סי' קל"ב. ועיין בזה גם בבית יוסף חומ"מ ריש סי' ק"ח.

* הגרי"ח בשו"ת רב פעלים ח"ג בסוד ישרים סי' ט', כתב שברור לו שתשובה זו אינה להאר"י זלה"ה, שהיה חכם גדול וכו'. אלא תלמיד אחד שאל כן, וכדי לזכות לתשובה הציג הדברים בשם האר"י ע"ש.

שאלות ותשובות סימן קלו אבקת רוכל תט

עמו שם שתחזור לו העיסקא, ואחרי כן טבעה הסחורה או נפסדה, אם יגבה ראובן חצי העיסקא או הפחת מיורשי שמעון, הואיל ומחציתה מלוה, או נימא כיון שהדין הוא שמשעה שמת הדרא למרא, אין על יורשי שמעון כלום משום דהרי שלו לפניו. וכן אם לא נטבעה, רק שהגיע אל ארץ נושבת ונמכרה הסחורה ועלה ריוח עשרים דינר, מהו. אם תפשוט לן דכשנטבעה אין על יורשי שמעון כלום משום דהדרא עיסקא והרי שלו לפניו, אכתי תבעי אם ישומו את הסחורה כפי מה שיתנו בה הולכי הספינה, והרי הוא חצי הקנייה, ובפרט אם היתה הולכת הספינה מנמל אלכסנדריא לקושטאנטינה או ויניציאה, שהכל מלבישין] בסחורה ולא ימצאו מעות כל עיקר, ויגבה השאר מהיורשים, או ישומו באומד כמה אדם רוצה לתת הסחורה זאת בארץ נושבת על מנת שיקבל אחריותה ממקום שמת והריוח או ההפסד יחלוקו. ואם תפשוט לן דכשנטבעה יגבה ראובן מיורשי שמעון חלק המלוה, א"כ נימא דיטלו יורשי שמעון גם מהריוח, דאי לא תימא הכי אין דינא שוה.

תשובה, מתוך שדברך ערכים עלי אמרתי לישא וליתן בדברך. כתב כת"ר או

נימא כיון שהדין הוא שמשעה שמת הדרא למרא אין על יורשי שמעון כלום עכ"ל. ונראה שכיוונת למה שכתב הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ה מהל' שלוחין ושותפין, אחד מן השותפין או מן המתעסקין שמת בטלה השותפות או העסק, אע"פ שהתנו לזמן קבוע, שכבר יצא הממון לרשות היורשין ע"כ. ועלה בדעת כ"ת לומר דממילא הדרא עיסקא משעת שמת. ואין הדבר כן, אלא היינו לומר שאם רצה השותף או המתעסק החי לחלוק הרשות בידו, ואינם יכולים לעכב על ידו מפני שעדיין לא הגיע הזמן שקבעו, מפני שכיון שמת יצא הממון לרשות היורשים והם לא קבעו זמן, אבל ממילא לא חשבינן לה אלא עם המת, לא עם יורשיו". דאילו הדרא למרא, בכל זמן שלא הגיע לידו לא נפטרו היורשים מחצי העיסקא שהוא מלוה, וכמבואר בפרק המוכר את הבית [ב"ב ע, ב] גבי ההוא דשטר כיס היוצא על היתומים, וכדברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות הנז' [ה"א].

כתב כ"ת עוד, וכן אם לא נטבעה כו' אי תפשוט לן דכשנטבעה אין על יורשי שמעון כלום משום דהדרא עיסקא והרי שלו

נתפרסם כו' ע"ש. ובאמת כבר מרן החיד"א בשם הגדולים בערך רבינו האר"י מזכיר שראה תשובה מרבינו האר"י למרן, אלא שהתיאור שנתן שם למשא ומתן של מרן בדברי האר"י אינו מתאים כו"כ למה שנמצא לפנינו, כי אמנם מרן דן בדברי האר"י, אבל לא דן בכוונת דבריו, אלא דוחה אותם מניה וביה לאורך כל הדרך, ולא טורח כלל ליישבם. ועי' הערה ב'. ואמנם בכ"י מס' 104 במכון הצילומים, נמצא קובץ תשובות כ"י של מרן בעניני חו"מ ונדפסו לפנינו על הסדר. ומתוך הכ"י ניכר שהוא קדום ועל פיו נערכו תשובות מרן [כמו שהוכחתי במבוא], ונכתב כנראה על ידי אחד מתלמידי מרן, ושם בכ"י (דף 14) מובאת השאלה והתשובה שלפנינו, ולא נמצאת שם הכותרת שלפנינו ולא נזכר כלל שם השואל, אלא מתחיל "שאלה ילמדינו רבינו" כו' [ולמען יוכל כל אדם לראות שכן הוא, בחרתי לצרף דף זה בפתיחת הספר]. וא"כ השערת הגר"ח נראה

שנכונה היא. ואין פלא איך נשתרבה כותרת זו לכאן, דכבר ידוע שכן הוא דרך המדפיסים, ראה להלן סי' קל"ח הערה א' ומ"ש שם בשם מרן החיד"א. [פרופ' מ' בניהו בספר הזכרון לר"י נסים כותב שבכ"י נמצא הכותרת שלפנינו. ומציין לכ"י אדלר מס' 17. ששם נמצא כל שו"ת אבקת רוכל בכ"י כסדר. הכ"י שמציין אליו אינו נמצא כעת במכון הצילומים ולא יכלתי לבדוק. אבל עכ"פ נראה שכ"י 104 הנ"ל הוא יותר קדום, כמ"ש במבוא. ומשום מה לא הזכירו פרופ' בניהו].

א. כלומר דאמנם השותפות עם המת בטלה ממילא כשמת, אבל הממון עדיין קיים, והיורשים זכו בו, ולא נתבטלה השותפות ממילא. ועיין גם רדב"ז סי' תקס"ד, ומבי"ט ח"א סי' קפ"ה, וזקן אהרן סי' מ"ג, ומהרש"ך ח"ב סי' ק"ח, ומהר"ם גלאנטי סי' ה', ואהלי יעקב סי' ע"ח, שכתבו כן, כדברי מרן, והוכיחו כן בכו"כ ראיות מהגמ' וראשונים.